

ЦЪРКОВЕН ВЕСТНИК

ИЗДАНИЕ НА БЪЛГАРСКАТА ПРАВОСЛАВНА ЦЪРКВА ЗА РЕЛИГИОЗНА И ЦЪРКОВНО-ОБЩЕСТВЕНА ПРОСВЕТА

ГОДИНА СП. БРОЙ 3

СОФИЯ, 1 – 15 ФЕВРУАРИ 2002 г.

ЦЕНА 0,50 лв.

http://www.aster.net/ort.church.bg, e-mail: synpress@bglink.net

• **Иконата като погвиг и молитва** – представяне на книгата на Леонид Успенски „Божословие на иконата“ **стр. 4**

• **Епископ Калистос Уеръ:** Троично божословие в линии и багри **стр. 5**

• **Преп. Никодим Светогорец:** За пазенето на чувствата **стр. 5**

• **Подмяната на първородството** **стр. 6**

• **Молитвеното правило на свети Пахомий Велики**

• **Бездуховността ръка за ръка с безпросветността** **стр. 7**

Успение на св. Кирил Философ

Светите братя Кирил и Методий отишли в Рим, за да защитят правото да се служи св. Литургия и да се проповядва словото Божие на славянски език. Там Константин Философ се разболя от тежка болест, която продължила 50 дни. През време на болестта имал откровение за скорошното си представяне пред Бога. На следния ден той побързал да приеме схимата на великия ангелски чин с името Кирил, и постоянно пребивавал в молитва до самата си кончина. Той се молеа за просветените от него славянски племена: да ги запази Бог и избави от беда и заблуждения; да сведени всички чрез единимислие в светата вяра; да ги научи на дела, удобни Нему, и на правилно разбиране на Христовото учение. Като свършил молитвата, благословил присъстващите. Предал Богу дух на 14 февруари 869 г. и бил погребан в църквата „Сан Клементе“ в Рим.

(Четете на стр. 6)

Св. Кирил Философ

Стенопис от църквата „Св. Теодор Тирон и св. Теодор Стратилат“, с. Добърско

Последните изкушения на Казангзакис

Снемането на филма „Последното изкушение на Христа“ от най-гледаното време на Канал 1 на Българската национална телевизия (БНТ) беше знаменателна тиха победа за нравствеността на българския народ, за гражданското ни общество, за БНТ и за Църквата. Всички, които поеха отговорността за неговото вземане – Св. Синод, Съветът за електронни медии и ръководството на БНТ – следва да бъдат поздравени за взетото върно и умно решение.

Събитието е тихо, но историческо. Вероятно то е първото от този род в цялата история на електронните медии в България. И добре стана, че то не беше раздуто като скандал – според обичайната практика на десните ни медии. Дори в деня на самото „снемане“ на филма тази тема не се спомена в главните новинарски емисии на националното радио и националната телевизия. Политиците също проявиха сдържаност и не викнаха срещу „цензурата“.

Темата за цензурата беше подета, естествено, от нехристиянската, паракристинската и антихристиянската част от българската интелигенция. Тезата на тези люде беше погрешна не само по отноше-

ние на оценките и ценностите, но и по отношение на разума и фактите.

А фактите са, че Българската православна църква не е в състояние да упражнява никаква (юридическа, властова, фактическа) цензура в извънцърковното пространство. Защото не разполага с никаква гражданска власт и никакъв институционален инструмент за въздействие върху гражданските институции.

Нещо повече. Църквата не приложи и никакви форми на уличен граждански натиск – шествия, демонстрации, митинги, бойкот и пр. Тя просто изкара пред институциите и пред обществото своето мнение по въпрос, който не може да не я засяга пряко. Искането на Св. Синод да се сиеме прожекцията на филма (предвидена за най-гледаното време на Канал 1 на БНТ) имаше „само“ силата на морална позиция. При това с цялата тежест на Православието като традиционно вероизповедание в България – съгласно Конституцията. Така че БНТ изпълнява своето гражданско конституционно задължение като отстоява моралните права на традиционното православно вероизповедание в България.

На стр. 5

Глобализмът в мисленето като духовен проблем

„Не помрачавай ума си с различни ереси, паралелизи и масновости. Всичко това е в „кошицата на суетата.“

Майка Гавриила

Шокираща беше преди години появата на „Тайните протоколи на Сионските мъдrecи“. И ако тя беше окатствена от някой като апокрифна, то напоследък серия публикации върху масновостта на страниците на националния ежедневник „Монитор“

официално направи достойяние на обществеността и по-големи разкрития.

Вече излезе от печат и книга на техния автор Волден Сидеров, озаглавена „Бумерангът на злото“.

Междувременно, в края на януари глобалистите отново се събраха, този път в още къвявша Ню Йорк, за да обсъдят близкото бъдеще на Новия световен ред. И отново антиглобалистите демонстрираха и бяха бити и арестувани.

Трябва да държим

сметка за ефекта сред православните християни. Защото точно тук се откриват някои особени духовни проблеми.

Темпъра ше става ясно какви страхове сме развили в себе си, от какви несвойствени неща сме започнали да се притесняваме. И може би ще се окаже, че, ужасени от откровението, че „ни управлява“ заговор от сатанисти и други подобни, сърцата ни са забравили радостния зов на древните християни: „да,

дойди, Господи Исусе“ (Откр. 22:20).

Светът се глобализира с непревзвигими темпове. От това неизбежно се глобализира и мисленето на хората.

Нашата естествена среда, в която ни е поставил Бог да живеем и да вършим делата за спасението си, отдавна вече е надхвърлила човешката мярка. Благодарение на реалните и виртуални комуникации, с които разполагаме и от които зависим, на бързия транспорт

и невиджаното набъване на информацията, представата ни за разстояния необратимо се е изменила. Пространствата, които действително обитаваме, отдавна вече не се покриват с пространствата, които сме в състояние физически да достигнем. Можем в реално време да присъстваме на събития, случващи се на другия край на земното кълбо и в много случаи – активно да участваме в тях.

В това има нешо твърде позитивно, доколкото

глобалното мислене се противопоставя на дребнавостта и тесногърдието. Пред очите ни разгат поколения, които са успели да преодолее с лекота предразсъдъци и мисловна обремененост, трупани с векове. Заслугата е на тяхната качествено нова, „вселенска“ нагласа да възприемат и преценяват света. Защото неговите многообразни прояви в звук и образ мигновено стават известни на милиони.

На стр. 3

ХРОНИКА

Патриаршеско служение

На 21 януари св. Православна църква чества паметта на преп. Максим Изповедник и мчк. Неофит. По традиция Негово Светейшество Българският патриарх и Софийски митрополит Максим отбелязва деня на своя небесен покровител св. Максим, като отслужи св. Литургия в столичния катедрален храм „Св. Неделя“. В богослужението взеха участие Високопроещените митрополити: бивш Нюйоркски Геласий, Видински Дометийан, Западно- и Средноевропейски Симеон, Русенски Неофит, който също празнува имения си ден

на тази дата, Великотърновски Григорий, Плевенски Игнатий, Старозагорски Галактион, Ловчански Гавриил, Преосвещените епископи: Трайнополски Иларион, Левкиевски Павел, Знеполски Николай, Високопреподобният архимандрит Борис, гл. секретар на Св. Синод, храмовото духовенство и духовници от храма на Руската църква в София „Св. Николай“, множество свещеници и дякони от Софийска епархия. След св. Литургия бе отслужил благодарствен молебен.

От името на събратята архиереи поздравително сло-

во към Негово Светейшество произнесе митрополит Симеон. След това представител на Националното движение Симеон Втори поздрави Светейшия владика от името на парламентарната група. Патриархът също произнесе слово, в което сърдечно благодари на синодалните архиереи, духовниците и множеството миряни, които бяха дошли в Божия дом, за да го поздравят за именния му ден.

В края на св. служба Първосветителят на родната ни Църква раздала на богомолния народ кръстчето от Йерусалим за благословение.

На 22 януари, по повод встъпването в длъжност на новия президент на Република България г-н Георги Първанов, в ПКСХП „Св. Александър Невски“ Негово Светейшество Българският патриарх и Софийски митрополит Максим отслужи молебен в съслужение с Високопроещените митрополити: Врачански Калиник, Сливенски Йоанкиев, Видински Дометийан, Велико-

търновски Григорий, Русенски Неофит, Плевенски Игнатий, Старозагорски Галактион, Ловчански Гавриил, Преосвещените епископи: Трайнополски Иларион, Левкиевски Павел, Знеполски Николай, главния секретар на Св. Синод архим. Борис, архим. Тихон, ик. Иван Минчев и патриаршеския протодякон Стефан Марков.

По покана на г-н Първанов, след молебена Негово

Светейшество, придружаван от гл. секретар на Св. Синод архим. Борис, се от-

Празнична св. Литургия в синодния параклис

На 10 януари Православната църква чества паметта на преподобния Дометийан, епископ Милитински, който е и небесен покровител на Негово Високопроещенство Видинският митрополит Дометийан.

С благословението на

Негово Светейшество Българския патриарх Максим Негово Високопроещенство митрополит Дометийан отслужи св. Литургия в синодния параклис „Св. цар Борис“ в съслужение с Негово Високопреподобие архимандрит Синоий, ректор на Со-

фийската духовна семинария, и дякон Иван Иванов. Молитвено участие в службата взеха Негово Светейшество патриарх Максим, синодални архиереи, главният секретар архим. Борис и служители на Св. Синод.

Ангел ПЕТКОВ

Вести от Доростолска и Червенска епархия

На 25 декември 2001 г. – Рождество Христово – Негово Високопроещенство Доростолският и Червенски митрополит Неофит отслужи св. Литургия в катедралния храм „Св. Троица“ в гр. Русе в съслужение с храмовото духовенство. В края на литургията Високопроещеният митрополит поздрави богомолния народ с празничните рождествени дни и прочете Патриаршеското и синодално рождествено послание.

На следващия ден 26 декември – Събор на пресвета Богородица – Високопроещеният митрополит отслужи

св. Литургия в храм „Св. Николай“ в гр. Тутракан в съслужение с архиерейския наместник ик. Илия Тонков и прот. Георги Георгиев.

На 27 декември – Стефановден – митрополит Неофит отслужи св. Литургия в храм „Св. Георги“ – гр. Русе в съслужение с Негово Високопреподобие архимандрит Виктор и прот. Владимир Костадинов, председател на храма. В словото си Високопроещеният митрополит се спира върху живота на св. първомъченик и архиерея-конотоп Стефан и поздрави християните и именниците за

построяване на нов храм в родното село на музиканта – Белица, Тутраканско. Концертът беше организиран и с активното съдействие на Православното християнско братство „Св. Георги Победоносци“ в с. Варненци с председател свещ. Борис Газдов.

Литературна вечер под наслов „Ражда се Бог в 20-тият век“ се проведе на 20 декември в Дома на учителя. Приездиващите имаха удоволствието на чут религиозни стихове на поета Владимир Дограмаджиев, член на ПХБ, „Св. Троица“.

Предпразничните дни започнаха на 14 декември с гостуване на Девическия хор „Натурал“ от гр. Гюргево, Румъния, в катедралния храм.

На 18 декември се проведе благотворителен концерт на известния български музикант Теодосий Спатов и негови приятели с цел набиране на средства за

празника.

На 30 декември – Неделя пред Богоявление – Негово Високопроещенство Доростолският и Червенски митрополит Неофит отслужи св. Литургия в катедралния храм „Св. апостоли Петър и Павел“ в гр. Силистра в съслужение с храмовото духовенство. Високопроещеният митрополит прочете Възванието на Петия църковно-народен събор към клира и българския народ и оповести решението му да бъде възстановена дравле-присялната Доростолска епархия.

ланите от тях заглавя.

На 22 декември гости бяха преподавателите от Православните богословски факултет при Великотърновския университет „Св. Кирил и Методий“ ас. д. б. н. Мария Стоянинов и ас. Свилен Тудеков, които изнесоха беседа на тема „Божията благодат и човешката воля“.

В дните от 9 до 21 декември в катедралния храм „Св. Троица“ се събираше материална помощ за децата от Дом за деца и юноши в с. Брестовица. Със събраните средства бяха закупени храни и доставени на дома с любезното съдействие на Регионална инспекторат по образованието и РДВР в Русе.

Инициативите бяха отразени от средствата за масова информация.

Ангел МЛАДЕНОВ

Негово Светейшество Българският патриарх МАКСИМ изказва благодарност на всички, които са го поздравили с празника на неговия небесен покровител преп. Максим Изповедник, чиято памет Църквата чества на 21 януари.

Манастирът „Света Троица“ в с. Нови хан – една малка „Василиада“

„Защото, както тялото без дух е мъртво, тъй и възраа без дела е мъртва.“

(Иак. 2:26)

По примера и постижението на Йерусалимската църква от времето на св. първомъченик и архиерейскот Стефан (Дян. 4:32-37) св. Василий Велики, архиепископ на Кесария Кападокийска, изградил в IV в. същински град на милосърдието с разкошен храм в неговия център. „Василиада“ – така всички наричали цялото селище от благотворителни заведения: безплатни трапезарии, болници, приюти, странноприемници, работилници. Немало нужди и грижи, които да не влизали в благотворителната работа на този велик мъж. Неговата „Василиада“ е останала в историческия спомен като най-внуши-

телната прова на църковно-социална дейност.

Радостно е, че в Българската православна църква има последователи на благотворителната дейност на св. Василий Велики. Въпреки обилния снеговалеж, на 16 декември 2001 г. група християни направихме поклонническо пътуване до манастира „Св. Троица“ в Нови хан. То бе организирано от църковното настоятелство на храм „Свети Андрей Първозвани“. Пристигнахме навреме за участие в светата Божествена литургия, която бе отслужена от отец Иван. В двора на манастира е изграден приют за сираци, трапезария и малка работилница за обработване на млякото от животните, отглеждани там. След литургията домакините ни поканиха на скромната си трапеза. По

време на обяда отец Иван ни разказа историята на своя живот и служението си като свещеник и всички обстоятелства по изграждането на приюта за сираци, свързано и с неговото обещание в даден момент от живота му. Стана ясно, че приютът е изграден с Божие благословение и помощта на чужденци и българи. В манастира отец Иван приема сираци, къщава ги, учи ги на труд, храни ги и ги облича, полага грижи за тяхното образование, като ги праща на училище.

Радостни и вдъхновени от направеното досега, дадохме за делото на о. Иван кой каквото може, за да подпомогнем благородната работа на този същностелжител.

Елена НИКОЛОВА

Храмът „Св. Илия“ на 50 години

Голяма радост споходи на 27 януари християните от столичните квартали „Дървеница“ и „Младост“. Петдесетгодишнината на едноименния храм на девическия манастир „Св. пророк Илия“ бе ознаменувана с архиерейска служба за неговото обновление. След тримесечен ремонт, изцяло обновеният храм отвори отново врати.

Той е построен върху основите на стар манастир. Строежът започва през 1948 година с даренията на миряни от тогавашното село Дървеница (сега квартал на София) и усилната на 18 млади монахини и игуменна Макрина (Чобанова). Храмът е осветен от тогавашния викарий на Софийска св. митрополия епископ Пимен (по-късно Неврокопски митрополит). От тогава до сега основен ремонт не е извършван.

С общите усилия на християните от околните квартали и манастирската управа вътрешният и външният ремонт приключи до Рождество Христово. Препокрит беше покривът, укрепена камбанарията и заедно с олтартните куполи – покрита с медни листове. Възобновена бе външната мазила и поставен нов каменен цокъл на основата. Много се направи за отопляването на храма чрез малка камина с радиатори и нова дървена дограма. Обновен е и иконостасът, и цялото вътрешно обзавеждане. За съжаление средствата не достигнаха за изографисването му. Но това ще е повод за следващите общи усилия за доус-

тройване на храма в прославана на Бога.

Ремонтът се осъществи с даренията, в средства и труд, на много християни, приобщени към духовния живот на манастира и подсилити помощ от Бога по молитвите на неговия ефимерий архимандрит Флавиан и сестрите на обителта.

Празникът на обновението започна с вечерна служба, която отслужи о. Флавиан с две свои духовни чада – новоръкоположените свещеници о. Стоян Димитров, председател на храма в с. Драгичево, и о. Траян Горанов от Видинска епархия. Голяма беше радостта на всички, когато трамгата ги благословиха от содея с принесените за празника петохлебия, защото всички ги познаваха като доскоршени четци и певци в харама.

Празничната св. Литургия отслужи патриаршеският викарий Негово Преосвещенство Знеполският епископ Николай в съслужение с архимандрит Флавиан и гостуващи свещеници. Той положи нов антимиен с частичка от мощите на св. Климент Охридски. Старият антимиен бе изложен за поклонение.

Олтартът се оказа тежен за дошлите да почетат празника свещеници и дякони: протоiereй Николай Георгиев – председател на

храм „Св. Димитър“ в кв. „Хаджи Димитър“, отец Иван Димитров – председател на храма в с. Славовица, о. Кирил Дивов – ефимерий на Софийската семинария „Св. Иван Рилски“ и преподавател по източно песне, о. Николай Николов – председател на храм „Св. Петка“ – София, и о. Траян Горанов от Видинска епархия. Заедно с тях служих за пръв път и 9-годишният Милко Митрополитски, който на празника бе постриган за четя на Българската православна църква.

Епископ Николай произнесе слово във връзка с обновението на храма и чествания в този ден светите – св. Йоан Златоуст. Той обърна особено внимание на въпроса за замърсяването на духовното пространство от безотговорни предавания по телевизията. Архимандрит Флавиан благодари на гостите и на всички, които се потруиха на Божията нива, та този храм да приема богомолци в цялото си благолепие.

Накрая всички възторжено изпяха „На многая лета!“

Руяна БОШНАКОВА

Глобализмът в мисленето като духовен проблем

От стр. 1

Сателитната телевизия, Интернет и пресата, разбира се, дават много полегощи възможности от събирането на суха информация. Днес те са и мигновени координатори на всяко масово начинание – от модата и потрелението до политиката.

Има и още нещо – общуването. Неговите изключителни възможности са наистина новост от последните години. Ако телефонните разговори например са скъпи, то изпращането на „ес-ем-ес“ съобщение струва стотинки и отнема минути, независимо към коя част на света е отправено.

Технологиите могат да влияят на общуването и в духовната сфера. Вече е стара новината, че Ватиканът е инсталирал факс за централизирани изповеди. Каещи се римокатолици от цял свят и по всяко време пращали писмено изложение на проблемите си право до извора и също оттам получавали разрешение...

Естествено, явлението има и своята негативна страна. Масовата идеологическа манипулация никога не е разполагала с мощни средства. И не пропуска да се възползва от тях. Резултатът е унифициране и обезличаване на земното население – и като мислене, и като външен вид.

Другият трудно предвидим ефект е склонността към враждебност (или към пълна апатия) сред „противостоящите“. Бolestната реакция на имащите ум да разберат и воля да се съпротивяват, също е симптом на времето. Те често пъти се поддават на пълен nihilизъм по отношение на настоящето и на болнава мисленост по отношение на „доброто старо време“. Страдат от своеобразна мания за преследване – не от конкретен враг, а „от времнатата“. Изобщо, положението им не е по-завидно от това на „покорните“, изгнаниями без мислов мисъл гънко прокарваните доктрини на глобализацията. Еднакво вредно е да си жертва от конвейсера на суетата и да си аутсайдер.

Наблюденията дотук се проектират неизбежно и в духовния живот на християните. Най-общо може да се каже, че онези от тях, които се поддават на първото изкушение, са изправени пред риска да отстъпят от Христа. Безритичното послушание към духа на времето не води до нищо друго.

Онези, които са обесени от nihilизъм, рискуват да превърнат християнството в духовно гето на света и сами да се поселят там. Грях е да допуснем подобно извършване на апостолския смисъл на Христовото учение: да благовести спасението на всички човещи, да засиде-

телства пред тях на дело пасхалното „радвайте се, възкресе Христос“.

Впросите са: в условията на тотално обезличаване кой възвръща и врагът и при наличието на толкова възможности – какво точно да се прави.

Дали ще се заемем с отговорите или не, първо трябва да обърнем внимание на нещо много съществено.

Християнското мислене също се глобализира

като резултат от общия процес на глобализация. Опасността при този процес се състои в подмяната на вселенското съзнание на Църквата с едно глобално съзнание за враждебност на „другите“ към „нас“. Двете може би си приличат, може да имат и допирни точки, но по своята същност са коренно различни. Затова трябва да умеем и да свикваме постоянно да ги разграничаваме.

За съжаление, мнозина православни християни, в цялата си искрена ревност по Бога, са склонни неволно да извършват такава подмяна.

Днес ние подменяме смисъла и силата на църковното присъствие в света.

А този смисъл ни е даден от Христос: „И тъй, идете, научете всички народи, като ги кръщавате в името на Отца и Сина и Светаго Духа, и като ги учите да пазват всичко, що съм ви заповядал, и ето, аз съм с вас през всички дни до свършека на света“ (Мат. 28:19-20). Това правели и апостолите. Проповядвали Христа Разпнатия и Възкръсналия от мъртвите, истинския Месия, допъл да ни изкупи от проклятието на греха и да ни яви благодатта на богообшешето.

Кава друга мисия могат да имат християните, какво друго могат да благовестят на света в прослава Божия и за живот вечен?

Но ето, че днес, провокирани от глобализирането на света, все повече християни започват неусетно да преиначават това свято призвание. На тях ето как приблизително им звучи то: „Идете, научете всички народи да се кръщават в името на Отца и Сина и Светаго Духа, за да познаят враговете си и да се разграничат от тях; учете ги да разпознават тайната заговор срещу тях, т.е. срещу християнството, та да не би без да искат да се прелъстят. Проповядвайте им колко е страшно да станеш жертва на юдео-масонската секретна програма. Защото светът вече свършва и заради масовите беззакония аз вече може и да не съм с вас.“

Такова нещо Христос никога не е казал, обаче на някои им звучи правдоподобно. Този начин на глобално християнско мислене, провокирано под влияние на външната глобали-

зация, е изключително вреден по следните причини.

Първо, „заговор“ на злото срещу доброто има още преди създаването на видимия свят, когато ангелът на светлината се обявил за богоравен и се сгромолясал в бездните на мрака. Словото свидетелства за това предмирско събитие: „Видях сатаната, как падна от небото като светкавица“ (Лука 10:18). Нима не е било заговор на демоните прелъстяването на Ева и Адам?

Заговорът прогрява ба през цялата земна история

Демоните от дълбока древност са намирали свои „смишлености“ – окаяни и злощастни хора, вършителни на делата на мрака.

Така е било и по времето на Христа и апостолите. Ето какво казва св. апостол Павел: „Тайната на беззаконието вече действат, само че няма да бъде извършена, докато не се отдръпне оня, който я задържа сега, – тогава и ще се открие беззаконникът...“ (2 Сол. 2:7-8).

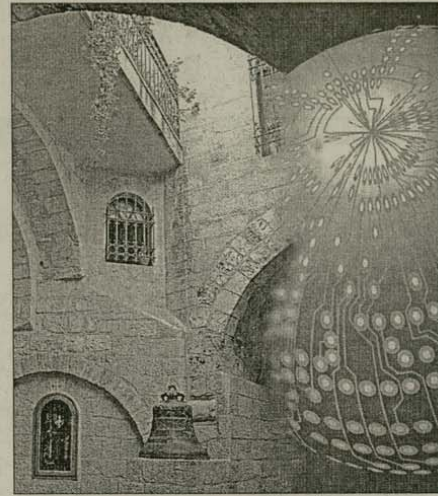
Каквато и да е тази тайна, тя е същата и днес, както е била същата и преди апостолските времена. Но Църквата не изтъква познатието за нея като основно за вярата. Иначе Христос още в началото щеше да ни я разкрие докрай. Апостолът обаче ни предупреждава: „Да се не поколебате тъй скоро в мислите си, нито да дождате в ужас било чрез дух, било чрез слово, или чрез послание... защото оня ден не ще настъпи, докде първо не дойде отстъпленето и се не открие човекът на греха, синът на погибелта“ (2 Сол. 2:2-3).

Това, че проявите и „стильт“ на беззаконието са се променяли, не означава, че е изменила същността му. Нещо повече, **беззаконието винаги е било глобално,**

защото винаги е цялото да оскърби Бога, като повреди Неговото най-ценно творение – човека. Днес то просто се явява в особено глобална външност... и именно това може да ни прелъсти, като отклони духовните ни усилия в „гонителство за Божията любов в света. Казано е още, че ще има такива, „които загиват, заедно не са приели любовта на истината за свое спасение“ (2 Сол. 2:10).

Второ, подмяната на вселенското съзнание на Църквата като благовестие и спасение на всички човещи с глобалното мислене за нейните проблеми и врагове, може да доведе до пълното изтласкване на християнството в периферията на света и в гетото на идеологитите. Вместо да изпълва и преобразява духовно вселената, то започва болезнено да й се противопоставя. Нито Христос, нито апостолите, нито

църковните отци са цели такова нещо. Грях е нис да го допуснем. Но правим точно това с опитите си глобално да решавме църковната съдба, и то по един истерично-бозлив начин. Ако Христос беше гледал глобално на своята мисия в света, никога нямаше да седне на една маса с митарите и грешниците, защото от са-

мото начало щеше да се разграничи по святост и достойнство от тях. А сред тълпите, които Го следвали, щеше да привлече най-проблемните хора, които щеше да превърне в малка, настръхнала срещу света секта. И дори да се беше разпнал – само за тях – християнство днес изобщо нямаше да съществува.

Изповядвайки „една свята, съборна (от гр. – вселенска) и апостолска Църква“, ние всъщност изповядваме осяществено спасително дело на Исус Христос в света. Божият промисъл подготвил Неговото идване сред юдеите, но не само за тях, а за цялото човечество. И колкото по-грешен е човекът, толкова по-голяма е радостта от спасението – познатието за праведност и греховност на стария свят, в Христа коренно се променя!

В Христовото учение няма глобално мислене

Християнството не познава понятия като „човешка маса“ или „световни процеси“, нито някога е проповядвала термини като „масов грях“ или „тотална благодат“. Бог посещавал и приема всеки човек като личност. Затова именно изпраща веднъж и завинаги Своия Единороден Син, а не Свои синове в историята (както понякога се изживявали юдеите). Той спасява цялата вселена, но не глобално, а лично. Спасява цялото човечество, но не типологически, като го „наръсва“ масово с някакъв специален спасителен препарат, а като се явява тайствено на всеки човек Лице в лице. И в земния Си живот Христос никога не вършил

масови чудеса, но Божията сила винаги се проявявала лично и в съгласие с волята на човека. (Дори при умножаването на хлябовете и рибата в пустинята, храната била раздана на всеки лично!) Юдеите, които гледали „глобално“, искали да видят „глобални“ личби, за да повярват. Спасителят ги отпратил. (вж. Мат. 16:4)

дение. Но формално.

Не подменяме в никакъв случай съзнанията за глобални катаклизми, които достигат до нас все по-легало.

Този род разкрития и разсекретени познания биха могли да бъдат от полза, ако с тяхна помощ нехристияните, като се информират за лъжата и суетата в света и за собствениците си заблуди, познаят истината и свободата, и радостта в Христа, и се приобщат към Църквата.

Вместо това, те може да ни вляят как треперим в глобален ужас и да се отвратят още повече от всичко. И ще им се стори крайно съмнително, като ни видят такива

„специалисти“ по заговорите и сатанизма, сами отдавна охладнели за любовта. Няма по-ефикасен начин да се обезсоли солта на християнството! (вж. Мат. 5:13)

Такъв е ефектът от глобалната преценка на християните за себе си и за света, която идва да подмени незаконно вселенската същност и съзнание на Църквата.

Тъжно е, че толкова ревностни и вярващи хора напоследък отъждествиха Прокретството със строго секретни познания за световния масонски заговор и прочее „откровения“. Защото, дори да приемем, че те са изцяло достоверни, какво от това? Нима злото отскоро е в света? Или Христос още не ни е открил напълно какво е делото на спасението ни? Или някой може да ни раздели с Христа?

Време е да проумеем, че злото винаги е било едно и също. Единственото, което го отличава днес от предните му прояви, е глобалният му вид. Ала сатанизмът на един загадъчен елит, който глобално управлява света, не се различава от сатанизма на всяка селска врачка или бячка, служеща с нечистите си дела на демоните. В православна перспектива, целият този евро-масонски заговор в най-глобални измерения, предполагаем или доказан, може да се сравни с охладняването на любовта у един единствен християнин.

Наблюдават се някои „новости“ в съвременната тактика на дявола. Без дори да ни лъже във фактите, по най-доверен начин той се опитва да отклони вниманието ни към външни и глобални неща, за да продължи да действа безпрепятствено в сърцата ни. Оттам той управлява света.

Там, в сърцето на човека, е най-голямата битка. Значи там са и истинските победи. Дяволът търпи най-голямо поражение в човешкото сърце, когато срещне в него Бога. Това никога не може да стане глобално.

Ангел ВЕЛИЧКОВ

Леонид Успенски

Иконата като погвиг и молитва

Откъс от книгата „Богословие на иконата“

Съдържанието на иконата е истински духовен пътеводител за християнския живот и по-конкретно за молитвата. Молитвата е разговор с Бога, ето защо тя изисква отсъствие на страсти, глупота и невъзприемчивост към външните, светските вълнения. „И така, браля, казва св. Григорий Богослов, да не правим светлото нечисто, извисеното да не унижаваме, достойното за чест да не безчестим, или накратко, да не правим духовното – по земно... У нас всичко е духовно: бейството, движението, желанието, словото, даже походката, дрехата, даже жестовете ни, защото умът (лѳос) се простира във всичко и води човека по Бога, ето как нашето празнуване става духовно и тържествено.“

Точно това ни показва иконата. На чувствата ни е необходим разумен водач, защото през тях в човешката душа се промъква и дяволът. Чистотата на човешкото сърце се смущава от безредните движения на образите, които влизат и излизат през сетивата – зрението, слуха, усещането, вкуса и обонянето, както и чрез изреченото слово“, казва св. Антоний Велики. Отците говорят за петте сетива като за врати на душата: „Затворете всичките врати на душата си, срещ сетивата си – учи авва Исая, – и ги пазете зорко, за да не излезе през тях душата ви и да не броди напосоки, или пък грижете и думите на света да не нахлуят в нея.“ Молейки се пред иконата или просто гледайки в нея, постоянно да си спомняме казаното от св. Исая: „Този, който върва, че тялото му ще възкръсне в деня на Съда, трябва да го пази непорочно и чисто от всяка сквернота и порок.“ Трябва да правим така, че поне когато сме на молитва, да затваряме вратите на душата си, и да се стремим да приучим тялото си (както светецът на иконата е приучил своето) да държи себе си в ред чрез благодатта на Светия Дух, така че очите ни „да гледат се чистота“, „ушите ни да слушат в мир“, в смирение и „сърцето ни да не мисли лукаво“. Така чрез образа Църквата се грижи да ни помогне да възврем чистотата на природата си, заразна от греха.

В областта на подвига, в областта на молитвата отците описват православния духовен опит

като използват образа: „тесни са вратата и стеснен е пътят, който води в живота, и малцина ги намират“ (Мат. 7:14). Човек като че стои в началото на път, който не се съсредоточава в дълбината на образа, а ни открива цялата необитаност на своята дълбочина. Преди християнина се отваря врата, ко-

пред всякакъв образ, бил той абстрактен, или обикновена рисунка. Само иконата може да избистри какво значи „да постои с очите си“ и как да постигне този пост.

Целта на иконата е да провокира или възбуди в нас някакво естествено човешко чувство. Тя не е затрогваща, нито

НОВИ КНИГИ

Излезе от печат и вече е в продажба фундаменталният труд на Леонид Успенски „Богословие на иконата“.

Можем да считаме това за принос не само в българската църковна просвета, но и в културния ни живот изобщо.

„Богословие на иконата“ е елемент от едноименното ядро на Православното предание. Читателят среща сериозен подход към тайната на свещеното изображение, получава задълбочено познание за развитието на църковното изкуство на християнския Изток от първите му стъпки в катакомбите до днес.

Същевременно, това е най-достъпното въведение към историята и богословието на иконата и е основен текст, върху който се градат повечето от съвременните изследвания в областта на иконографията.

Леонид Успенски е

ято води в божествения живот. Ето как преп. Макарий, подобно на много други автори аскети, говори за духовния напредък: „Отварят се вратите... и човекът влиза вътре в многото жилища, и по мярката на това как влиза, пред него се отварят и други врати, и той се обогатява, и в каквато мяра се обогатява, в такава му се показват нови чудеса...“ Веднъж стъпил на пътя, водещ към „тесните врати“, човек вижда безкрайни възможности и перспективи пред себе си и пътят му, вместо да се стеснява, става по-широк. Но в началото този път излиза само от една точка: от дълбината на сърцето ни, точка, от която трябва да се обърне цялата ни перспектива. Това в истински и буквален смисъл (от гръцката дума метаболѳа) означава обръщане на ума, промяна на съзнанието.

И така, иконата е и път, и средство. Тя самата е молитва, която видимо и непосредствено ни открива онази безстрастност, за която говорят отците. Тя ни учи да „постим с очите си“, по думите на авла Доротея. И наистина, невъзможно е да спазим „поста на очите“

един от най-значимите иконографи и иконолози на XX век. Потомък на руски емигранти след

Епископ Калистос Уеър

Троично богословие в линии и багри

Троичният смисъл на човешката личност като троична е обобщен в иконата на Андрей Рубльов, датираща от ранния XV век, в която Светата Троица е представена символично като трите ангела, посетили Авраам (Битие 18). Следвайки обяснения на Павел Евдокимов, какво научаваме от този картинен израз на тайната на Троицата?

любения“. Движена от тази „екстатична“, насочена навън любов, Троицата твори света не като акт на необходимост, а като акт на суверенен избор и свобода, защото любовта е винаги свободна; без свобода няма любов. Но този акт е същевременно истинно отражение на вътрешния, троичен живот на Бога като взаимна любов.

Трите ангела в Рубльовата икона са седнали около маса с кубична форма, която силно наподобява олтар. Ръцете на Тримата сочат към поглед в центъра на масата, в който се вижда глава на животното (срв. Битие 18:7-8). Този елемент ни припомня един аспект от троичния образ, който досега не сме споменавали. Себеотдаването означава жертва. Взаимната любов по подобие на Троицата е кеносиса, страдаща любов. Ето защо масата, около която е разположена Троицата, е жертвена маса, върху която лежи главата на жертвата – „Агнецът, заклан от създаване-мира“ (Откр. 13:8). В диалога си на споделена любов Тримата разговарят не само за сътворението на света и на човечеството, а и за това, което ще дойде после – как творението ще стигне до грехопадението, как грехопадението ще бъде последвано от Въплъщението и Разпятването. Всичко е обхванато от „предвечния съвет“. Тримата говорят за изкупителната жертва на Сина: „Бог тъй възлюбил света, че даде Единородния Си Син...“ (срв. Иоан. 3:16). Жестът, с който всички сочат към жертвената чаша, показва, че Тримата заедно споделят саможертвата на Сина. По думите на митрополит Филарет Московски,

Любовта на Отца разпъващи,

Любовта на Сина разпъван,

Любовта на Духа тържествуващи със силата на Кръста.

Жертвената любов.

Тякъв е дълбокият смисъл на Рубльовата икона. Тя ни казва, че взаимната, изливаща се любов на Троицата, изразена в сътворението на човешката личност, е в същото време жертвена любов. В абсолютна съпричастност със света Бог Троица поема отговорността за всички последици от акта на сътворението. Това е поразително добре излюстрирано в автобиографията на протоиерей Авакум, живял през XVII век. Преди сътворението Аламово, пише Авакум в пролога, Отец казал на Сина: „Да сътворим човека по Наш образ.“ Защото вечният вътрешен кръг не остава затворен, а води към разширения кръг. Споделената любов на Троицата е отдаваща се, излъчваща любов. Според произведението „За божествените имена“, приписвано на св. Дионисий Ареопагит, „Божественният Ерос е екстатичен, той не позволява на любящите да принадлежат на себе си; те принадлежат изцяло на въз-

представя дълбината истина, че жертвата на Сина не се ограничаваша само във Витлеем или на Голгота, но има за начало живота на Троицата, който е извън времето, в „предвечния съвет“ на Тримата... В Божие сърце е имало кръст – нше отец Лев Жиле, – преди такъв да бъде издигнат край Йерусалим“. Когато Бог изволява сътворението на човечеството, това е вече един жертвен акт.

И така, в тази насока е по-нататъшната аналогия на човека с троичния образ. Да си човек по образ и подобие Божие, означава да обичаш другите с любов истинна и саможертвена. Ако Бог Отец дотолкова ни възлюби, че даде Единородния Си Син да умре за нас на Кръста, ако Бог Син дотолкова ни възлюби, че зареди нас слезе в ада, тогава ние самите ще бъдем истински образ и подобие Божие само ако даваме живота си един за друг. Без kenosis и носене на кръста, без отдаване на взаимна любов и цялото доброволно страдание, което то означава, не може да има истинско подобие на Троицата. „Да се възлюбим един друго – прогласяваме в Литургията, – та в единомислие да изповядваме Отца, Сина и Светаго Духа – Троицата единностна и неразделна“. Без взаимна любов няма истинско изповядване на вярата в Троицата. Но „да се възлюбим един друг“ означава „да дадем живота си един за друг“.

Вече е ясно защо Лоски настоява, че няма избор извън избора между Троицата и ада. Отказът да обичаш другите неизбежно води до загуба на всяка радост и всеки смисъл, както показва и Чарлз Уилямс в обяснението на личностния разпад на Уенуъртър в края на книгата си „Спускане в ада“: „Тишината продължаваше и не се случваше нищо. В тази замрялост избледя всяко очакване. [...] Той беше повлечен – необратимо, завинаги – навътре и надолу към черните кръгове на бездната“. Това е един ужасяващ откъс, чийто смисъл трябва да бъде разбран докрай. Или обичаме другите, по подобие на Бог Троица, или се обръчаме на бездната. Не ни обреча Бог, а ние самите произнасяме собствената си присъда. „Адът, това са другите“? Не, Сартр грешил; адът не са другите човешки същества. Адът, това съм аз самият, откъснат от другите, в откази си да се съотнасям, отричащ Троицата. Но пред мен има и друга възможност. „Любовта е царството, което Бог тайнствено е обещал на учениците Си“, пише св. Исаак Сириец. „Щом постигнем любовта, постигнали сме Бога и пътят ни е завършен. Преминали сме на ози отъвлени остров, където са Отец, Син и Свети Дух“.

Превод от английски Пален СИВОВ Из сп. „Мирна“, бр. 3

Последните изкушения на Казандзакис

От стр. 1

Държавните и обществени органи и личности, реално овластени да вземат решения относно програмата на БНТ, могат да допуснат грешка в тази програма. Но те имат неоспоримото право да мислят, да се вслушват в мненията на другите и – чест им прави! – да поправят грешката, вместо да упорстват в нея.

В България сме свикнали Църквата да не се произнася по подобни въпроси – или да се произнася само в своите издания и след събитията. И ето, че когато Св. Синод съвсем да реагира своевременно, преди противохристиянското събитие, и успя да убеди в своята позиция овластените – това свари голяма част от интелегенцията неподготвена. И тя автоматично – без надлежен размисъл – изкара редица съждения против действително Църквата и БНТ.

Тези съждения са доказуемо неверни. Ето няколко примера:

1. Изтъква се, че Църквата не се е произнасяла по десетки други по-важни въпроси, а сега се заявява с едно произведение на изкуството. Вярно е тъкмо обратното: Църквата наистина следва да се произнася в обществеността пространствено много по-често и по-категорично по всички най-важни въпроси на съвременното ни общество. Тя е откликнала да прави редовно това добро нещо. Тъкмо затова нейната законообразна, морално безупречна и успешна намеса по отношение на „Изкушението“ е похвален пример, който следва да се превърне в редовна практика.

2. Твърди се, че Църквата имала много недостатъци: първо тях да оправи („грешката“), а после тези на другите („сламката“). Вярно е тъкмо обратното. Един от големите недостатъци на Църквата ни досега е нейната обществена пасивност. Вземайки активна обществена позиция – в случая с филма – тя прави стъпка към преодоля-

ване на този свой недостатък.

3. Твърди се, че снемането на филма щяло да има рекламен ефект: много повече хора да го гледат. Вярно е обратното: че люде, които ще гледат този филм, ще бъдат предупредени. Човек непростанно е в досег със злото – и неотменимата първа стъпка за да се пребори с него е да го разпознава. Когато Бог предупреждава срещу греховете, той не им прави „реклама“, Нито пък ги отменя и премахва. Нещо повече: знайно е, че – въпреки предупрежденията на Самия Бог – грехът ще се увеличава, а в последните времена ще залее цялата земя и временно ще победи човечеството (с изключение на изключените). Дори след Божията проповед човекът остава свободен – свободен да избере Бог или друго. Предупреждението на Църквата относно филма е проповед. В случая Църквата просто си върши работата – проповядва и отстоява Божията ценност. Нужна ни е повече такава проповед – за да могат люде да знаят какво избират. Инак рискуват от ядене (без предупреждение!) на бонбончета с наркотик да станат зависими от нещото, което разлага тяхната природа и след това – „свободно“ – да поискат онова, което убива душите им.

4. Твърди се, че Българската църква само имитира да направеното от другите – Гърция, Русия и пр. Вярно е обратното: Църквата ни би трябвало още повече да подражава в доброто на своите сестри-църкви.

5. Твърди се, че възраженията срещу филма идвали от люде, които дори не са го гледали. Не е вярно. Аз съм го гледал (в 1990 г. в кинозал в Лондон) и убедено възразявам срещу него.

Що се отнася до собствено художествените качества на филма, твърди, че той е посредствено произведение на Мартин Скорсезе – по-върхностен дори от едноименния роман.

Още един важен въпрос в случая е за свободата на

твореца. Отлъчването на Казандзакис от Църквата често се осъжда (от люде извън Православие) като лошо деяние на църковниците – посягателство върху свободата на твореца.

Това не е истина. Църквата не забранява (и няма как да забрани) на писателя да пише противохристиянските си книги. Тя само му отказва правото да бъде хем антихристиянин, хем вътре в Божоцешката институция. Отлъчването е опит за осъществяване на писателя, а оттам и спасяването му чрез връщане към Истината-Христос. От друга страна, това е камбанен звън за осъществяване на неговите (по)читатели, които биха тръгнали по неговия низходящ път. Ако наистина е бил православен християнин, Казандзакис е имал достатъчно време да се покае, да се отрече от антихристиянските си идеи, да получи проща, да се върне в Църквата и да почине в мир. Не го е направил.

На надгробния му кръст пише: „Не се налявам на нищо. Не се страхувам от нищо. Свободен съм.“ Тази ефектна и повърхностна фраза е съкратен цитат от ранната творба „Аскетика“, силно повлията от Ницше, която завършва с преиначен „Символ веру“, чистото начало е:

„Вярвам в един Бог, страдащ, много силен, но не всемогъщ.“

Край е: „Блажени са, които Те спазиха, спляха се с Теб, Господи, и казват: „аз и Ти сме едно.“

И триждо блажени са, които, без да се огъват, носят на раменете си великата, прекрасна, ужасна тайна: че това едно не съществува!“

Казандзакис, както и мнозина европейски интелекенти от неговото поколение, решава, че християнството не му стига“ и тръгва да търси „нещо повече“. Открива ницшеанството, комунизма, будизма и какво ли не още, с което забърква личния си идеологически кок-

тейл. Казандзакис е „култов“ автор за многобройна публика в Гърция, в България и по света. Неговият Зорба – подкрепен от знаменития филм – е част от световната митология. Има люде, за които чаровникът Алексис Зорбас е „гуру“ и които в отлично настроение провалят живота си като му подражават. И за Казандзакис е било така. В пролога към романа той го-

„Станах, побутнах леко Зорбас по рамото.

– Да вървим – казах – в името Божие!

– И на дявола! – добави спокойно Зорбас.“

Изкушенията на Казандзакис са характерните изкушения на европейската интелегенция в началото на XX век – повлията от отстъпничеството на триумфиращата западноевропейска цивилизация с нейното „възражда-

Църквата и охукованството в представите на балканската интелегенция от XIX-XX век. Добродетел и революционен патос се снемат, кръстът се счупава с оръжията, възраста се превръща в политическа кауза. Свещените науки храма и отива на барикадата. Към тайната се прибавя барутен дим... А народа обвиват в суевери, ако не се присвояват към този дух.

Към това християнство без Христа се придържа в основните си позиции и Казандзакис. Изведена е формулата: западен хуманизъм плюс православни традиции и равни на балкански колелце.

вори за четиримата, които „са оставили най-дълбока следа в душата ми...“ Омир, Бергсон, Ницше и Зорбас.“

Всеки незрял и незрящ читател също попада под обаянието на Зорбас. Но камбанният звън на отлъчването от Църквата ни мога да се освестим и да видим откъде безспорния талант на автора. И виждаме – наред с изключително живия образ на главния герой – някои сигурни белези, разкриващи същността на този гуру. Така например възвешащата глава на книгата, която ни представя за пръв път яркия портрет на героя, завършва знаменателно:

„не“ и „просвещение“. Това са изкушенията на възтордения се човек, който копнее да бъде център на Вселената и неизбежно достига до опиянението от богоборческата поетика и идеология в уж „потошоположител“ верси на ницшеанството, комунизма, будизма и пр.

Понякога думите на писателя „зная“ повече от него. В една от своите ницшеански пози Казандзакис заявява: „Аз не обичам човека, обичам пламъка, който го изгаря.“ Дано всемогъщият Бог да обича човека Казандзакис и да го спаси от изгаряния пламък.

Георги ТОДОРОВ

КАНОНИЧНО ПРАВО

Милко КОЖУХАРОВ, гл. счетоводител на Св. Синод на БПЦ, юрист и икономист

Божията църква е неприкосновена

Продължение от бр. 2

Освободено от мистичизма на естествено-правните схващания през средните векове, изгражда собствена теория на рационалистична база, основавайки се на естествено състояние на обществото. Състояние, което е независимо от каквото и да са човешки уредби.

Идеята за естествено право се допъва с концепцията за обществена договор. Новата социално-политическа ситуация се пресмисля на основата на рационалистическия подход. Естествено-правната школа дава решително физиономия на цялата философия на

правото на новото време.

Хуго Гроций, Бенедикт Спиноза и Томас Хобс са първообразът на рационалистичното схващане на учението за правото.

Основното учение на Х. Гроций е следното.

Според Гроций принципите на естествено право произтичат от същността на разумните човешки същества – разума като източник на написания закон, който лежи в основата на правото, изключително върху този закон почива и задължителността на отделните правни норми. Естествено право е повеля на човешкия разум, на разумната природа на човека. То е вечно и неизменно. Така неизменно, че дори и Бог не би могъл да го измени.

Разглеждайки отношенията между Бог – човек, казва: „Бог е незаменим. Неговата воля е източник на правото – божествено право. То се оповестява на цялото човечество пръв творенето на човека.“

Гроций не е мислел да отдели естествено от позитивното право. Само поставя позитивното право в зависимост от това на разума. Източниците на позитивното право са волята на този, който владее държавата, общественият като задължителността му идва от природата, тя е първоизточникът. Затова гражданското право не може да заповядва нищо, което е естествено право забранява – и обратното.

Спазването принципа на

справедливостта без външна принуда прави съвестта спокойна. Отношенията между хората са установени без намесата на държавата. Гроций цели да уреди материята на публичното и частното право.

Историята на науката за правото не познава друга правна теория, която да е изразила толкова голямо внимание върху обществено-правния живот като теорията на естествено право.

Б. Спиноза пише: „Всемогъщият Бог разполага неограничено с всички права.“

Т. Хобс смята, че първият и основен закон на природата е принципът на мира, като принцип на разума, да се осигури мирно обожествение между хората. Възража в човешки разум е толкова голя-

ма, че той става източник на цял правен кодекс. Разработи изцяло априорно своята теория е оглед на познанието на основния закон на природата.

Заслуга на класическото естествено право е, че определи бъдещото развитие на правната наука, основа на всички права и свободи, равенство, премахване на мъжението и смехчаване на наказанията, правно и социално изравняване на обществото.

На основание класическото естествено право се появява учение за правота на разума от века на Просвещението, представители Кристиан Волф, Ж. Ж. Русо, И. Кант, Фихте, Фриз.

Следва

Хари Потър във филма, романа и живота

В всеки ден срещаме бесновати, но у нас няма служба „екзорцист“ – духовник, който с молитва и заклинания изгонва демони.

Официалният екзорцист на Ватикана е отец Габриеле Аморет. Този духовник е натрупал голям опит в борбата с демоничните явления и е президент на Международната асоциация на екзорцистите. Неотдавна той даде интервю за световните медии, в което предупреди родителите за обхванатата целия свят мания около романите за Хари Потър. „Зад Хари Потър се крие печатът на княза на тъмнината – дявола“, заяви Габриеле.

Книгите на Роулинг многократно споменават магията в положителна светлина. Според екзорциста погрешно се прави разлика между бяла („добра“) и черна („лоша“) магия. Такава разлика всъщност не съществува, защото всяка магия е призоваване на дявола. Освен това, отец Габриеле критикува християнския морал в книгите за Хари Потър. Според тях, когато човек има изгода, може да нарушава законите и да лъже беззаказно ближните.

Същевременно отец Аморет подчерта, че нашумелият напоследък филм за Потър – по-порядък от книгите за него и децата може да го гледат с родителите си.

Книгите за Хари Потър, които направиха своята авторка милионерка, вече са забранени в много американски библиотеки и училища, особено в южните щати. В други обаче те се използват като сюжет за детски сценки или разнообразяване на преподаваните уроци.

Мисля, че истината се намира по средата между истеричната мода и фанатичното отрицание. Има много други литературни произведения за деца, изпълнени с магичесни, змеи и чудеса като тези на Толкин. Никой не се е научил на сатанизъм от тях. Като събуждат въображението, те помагат на децата да натрупат опит, да се ориентират в нравствените ценности (добро-зло) и да се подготвят за бъдещите си социални роли.

След убийствата на деца у нас българското общество най-сетне започна да се замисля за съдбата на най-младшите си членове. Те се възпитават не от семейството, училището и Църквата, а от уличата, дискотеките и интернетните сайтове. Учат се на насилие, порнография, наркомания. Крайно време е родителите да се замислят и да обогатят духовно възпитанието на децата си, защото без тях нашата нация няма бъдеще. Крайно време е и тези, които управляват България, да докажат на делото устата си ангажираност с въвеждането на вероучение в училищата.

Архи. надсвещ. доц. Павел СТЕФАНОВ

И рече старецът...

Преп. Никодим СВЕТОГОРЕЦ

За пазенето на чувствата

„Овлаждането на петте чувства изглежда просто, но ще ти кажа, че който властва над петте чувства, той властва над цялата вселена и над всичко в нея, защото всичко в нас е от тях и чрез тях. Но, като такъв, той е властен от Бога и изцяло се покорява на Божията воля. Така се въдворява Царството Божие и първоначалният чин се възстановява.“

Св. Симеон Нови Богослов

Защо умът е поробен от чувствените страсти

Има две причини за заробването на ума от чувствените похоти. Първата и главна причина се състои в това, че след грехопадението на Адам в цялото човешко същество проникнала страстта. В страст човек се зачева и израства в майчината утроба, както казва пророк Давид: „Защото в беззаконие съм зачат и в грех ме роди майка ми“ (Пс. 50:7).

Втората причина се явява това, че в детските си години човек поради несъвършенството на своя разум не може да застави своя ум да ръководи чувствата и да ги насочва към духовно наслаждение. И така чувствата, иначе подчинени на тялото, което от своя страна ги използва не само за жизненонеобходимото, но и за своите страсти, подчиняват и самия ум, несъвършен и несмислен, на чувствената наслада.

Примерно до петнадесетгодишна възраст, докато човек още не е достигнал зрелостта на пълното развитие, умът се ръководи от чувствата: очите свикват приапно да гледат на физическата красота, ушите да се наслаждават на приятна мелодия, носът свиква да улавя сладостта на аромата, езикът и устата се стремят към изискани вкусове, кожата привиква към меките и приятни за тялото дрехи.

И как след всичко това да убедим човека, че не в това се състои истинската радост, че това не е духовна наслада, а плътска, животинска. И какво би му помогнало да се избави от подобно заробване на чувствата? Може би умът? Макар и да разбира, че подобно състояние е свойствено на безсловесните животни, той самият, привикнал още в детските години да се намира под властта на чувствата и да приема подчинението си за благо, в зряла възраст се оказва скован от железните окови на тези пет чувства. Умът страда от това, че макар и сътворен да бъде цар на тялото, е станал негов роб и волен или неволен е склонявал да угажда на чувствата.

Какво може да убеди човека в необходимостта

да излезе от това жалко състояние? Може би възбуждането? Но и то така е изпълнено със страстните образи и идоли на чувствените наслаждения, които години наред са го занимавали, че фантазията по-скоро би възбудила в ума и чувствата сладостен спомен за тях, отколкото да възпрепятства желанието да потъне отново в тях.

Може би сърцето? Уви, сърцето, изпълнено с чувствени похоти, склонява в някакъв смисъл и ума, и възбуждането, и тялото към удовлетворяването им.

Но това не е всичко. Самият сатана, който се явява господар на всички телесни похоти, притеснява и ума, и сърцето, и всички чувства.

Как се избавя умът от чувствените похоти

След отминаването на детството, когато умът придобие зрелост и разбере от Свяшеното Писание и от светите отци, че има нещо различно, сродно на него – не плътско, а духовно – наслаждение, то той, бидейки благолюбив по природа, не може да понесе това, че чувствата в тялото, което той обитавал, са поробени от страстите и че той сам е поробен от тях и така от господар и цар е станал роб и пленник.

И осъзнавайки своите права на цар и господар над тялото, дарувани му от Творцата, той с всичките си сили, желания и разбирая, че съществено на Божията благодат се стремят да изкорени от своите чувства тези дълголетни, утвърдени се навики и по този начин не само да се избави от тиранията на страстите, но и да ги подчини на своята воля.

Как и по какъв начин става освобождаването на чувствата и подчиняването им на ума?

Когато някой цар по-ниска без усилие да покори град, защитен с крепостни стени, той лишава неговите жители от източниците на препитание и така ги

принуждава да се предадат. Подобно средство използва и умът в борбата с чувствата: той отрязва по малко всеки един от тези навики, не допускайки повече да бъдат удовлетворявани и така постепенно и за кратко време ги подчинява. В това време той не остава безгрижен, но като се освобождава от телесните удоволствия, той се обръща към естествената за него духовна храна, състояща се в четене на Свяшеното Писание, изграждане на добродетели, изпълнение на Господните заповеди, молитва и размисление за сътворението на видимия и невидимия свят.

Но това не е всичко. Умът трябва доколкото е възможно да се противопоставя на телесните чувства, да ги въздига към духовната наслада, така че да привикнат към нея, както преди са се наслаждавали на чувствените наслади, така че и тялото да стане духоносно.

Плачевното падение на нашия праotec Адам се състояло именно в това, че той по свидетелството на светите отци, оставяйки духовната храна и наслада, се предавал на телесно и чувствено наслаждение, а от Адам и ние сме наследили този прародителски стремеж към чувственото. Дървото на познанието на доброто и злото – това е познание на чувствената наслада: вкусвайки доброто, т.е. чувствената наслада, прародителите познали и злото – страданието е неразривно свързано с него.

Поради тази причина и дошъл новият Адам – Исус Христос, за да ни изведе от чувствените пристрастия към духовно наслаждение. И това лесно се достига от тези, които са отсекли телесните похоти и пожелавайки духовните сладости, оставили са света и са се оттеглили в пустинята. Там не намирайки поводи, възбуждащи чувствените страсти, те лесно подчиняват чувствата на ума и за кратко време се

Подмяната на първородството

В недалечното ни минало бяха правени опити някои църковни празници да бъдат подменени с граждански. Така например денят, в който се отбелязва паметта на св. мчк Трифон, бе преименуван в Ден на лозаря и винаря; денят на св. вмчк Георги Победоносци бе заменен от Ден на пастира и овчаря и т. н. Целта бе да бъде различено от съзнанието на хората тяхното църковно съдържание и те да бъдат сведени единствено до празници на чревоугодие, в които социалистическият труженник, седнал край отрупаната трапеза да каже подобно на безумния богаташ: „Душо, почивай, яж, пий, весели се!“ (Лука 12:19).

Сега също сме свидетели на подобна подмяна. От няколко години насам всички масмедии – вестници, радиа и телевизии – се опитват да се опитват да бъдат подобни на св. Валентин – Празникът на влюбените, и се опитват да ни наложат една чужда нам традиция. Но нека да погледнем в православния църковен календар – там ще видим, че на 14 февруари св. Православна църква чества паметта на св. Кирил Славянобългарски, един от създателите на славянската азбука.

На всеки българин е известно делото на светите братя Кирил и Методий. Затова аз няма да се спирам на него, а само на последните мигове от живота на св. Кирил. Както знаете, светите братя пристигнали в Рим, където убедително защитили правото да се служи св. Литургия и да се проповядва словото Божие на славянски език. Там Константин Философ се разболял от тежка болест, която продължила 50 дни. През време на болестта имал откровение за скорошното си представяне пред Бога. На следния ден той побързал да приеме схимата на великия английски чин и името Кирил, и постоянно пребивавал в

молитва до самата си кончина. Той се молел за просветените от него славянски племена: да ги запази Бог и избави от беда и заблудения; да съедини всички чрез единомислие и еднодушие в светлата вяра; да ги научи на дела, угодни Нему, и на правилно разбиране на Христовото учение. Като свършил молитвата и благословил присъстващите, предал Богу дух на 14 февруари 869 г. и бил погребан в църквата „Сан Клементе“ в Рим.

За съжаление не се е сбъднала предсмъртната молитва на светеца. Славянските народи днес са разединени не само във вярата си в Христа, но и в почитта си към св. Кирил и неговото дело. Ако отидете на гроба му в църквата „Сан Клементе“ в Рим, ще видите по паметните плочи, които са сложени на гроба му, че всеки от славянските народи се опитва да присвои за себе си както светеца, така и неговото дело, въпреки че някои от тях са оставили отдавна славянските писмена и са ги заменили с латиница. И ние, българите, макар че отдаваме най-голяма почит пред паметта на светите братя и възхваляваме тяхното равноапостолско и просветелско дело, често в ежедневния си живот тържествуем по кривите пътеки на чуждопоклонството. Фрапирач е фактът, който изтъкнах в началото, че заменяме деня, в който се почита Успението на св. Кирил Славянобългарски, с някакъв Празник на влюбените. Изобщо в съвременното ни общество се наблюдава една масирена подмяна на ценности – заменяме Словото с думите,

заменяме мъдростта със знанието, знанието пропийляваме в сведения, и така, докато загубим живота си в живее. Цялото ни знание доближава незнанието, цялото ни незнание доближава смъртта, но близостта до смъртта не е близост до Бога.

Заменихме съгласието с „консенсус“, работата с „бизнес“, но не сме станали нито по-говорчиви, нито по-работливи.

Странно е противоречието между синовната почит, с която Църквата се прекланя пред паметта и делото на светите братя Кирил и Методий и светостателството отношение към езика, който те ни зашещаха.

Стигна се дори до безумната идея на някои, „неразумни юроди“ за подмяната на кирилицата с латиница, тъй като, видете ли, кирилицата преляствала пътя ни към Европа.

Българските деца изучават английски и други западни езици от 4-5-годишна възраст, още преди да са научили българската азбука и да са овладели добре майчиния си език. И ако ние възвеличаваме по този начин чуждите езици, не зачитайки нашия, то какво уважение към родния ни език и книжнина ще очакваме от тези деца?

Чрез славянската писменост се отвориха духовните ни очи за спасителната Христова вяра, чрез нея получихме осъществение от Бога, влязохме в редиците на културните народи и години наред имаме първенство правото място и роля сред православните славянски народи.

Нека не отхвърляме делото на светите братя с лека ръка, да не продаваме първородството си за панцир леща и да молим св. Кирил Славянобългарски да бъде наш постоянен небесен закрилник и молитвено да предстои за нас пред Бога, за да съхраним езика си, своята писменост и православната си вяра и да вървим към спасение.

Свещ. Йоан КАРАМИХАЛЕВ

сдобиват с божественния сладък покой.

Затова те и моля, възлюбени, да разбереш от Свяшеното Писание, че естествено за ума е духовното наслаждение, което е хранене с духовна храна, а чувственото наслаждение му е противостоенство. Според св. Калист духовната наслада е единствено достойна да се нарече наслада, доколкото, вкусвайки я и наслаждавайки ѝ се, човек изпитва радост. Чувствената и телесна наслада не е истинско наслаждение, доколкото и по време на вкусването му и след него то предизвиква единствено сърдечна скръб.

Плътската наслада е подобна на муха в мед, която, опитвайки сладостта на меда, се прилепва към повърхността му и потъва. Тя е подобна на отровата, която е сладка на вкус, но е смъртоносна, както говори за това Соломон: „защото мед тече от устата на чужда жена, и нейната реч е по-гладка от дървено масло; но сетнишето от нея са горчиви като пелин, остри като двуетър меч“ (Притчи 5:3,4).

Но ако твоите чувства в продължение на години са били поробени от телесните наслаждения и умът им се подчинява, изоставайки естествената за не-

го духовна храна, то какво трябва да направим?

Необходимо е с особено внимание да се подвизаващ, за да можеш доколкото е възможно да овладееш своите пет чувства, като им предоставиш само необходимото за тялото и като отхвърлиш всичко излишно и водещо до наслада. Така ти ще станеш господар на своите страсти, ще можеш да очистиш своите чувства от дълбоки сласти, да освободиш ума от плътските похоти и да го издигнеш към мечтателна духовна сладост.

Из „О хранените чувства“
Превод
Мария ИВАНОВА

ВЯРА, ЦЪРКВА, ОБЩЕСТВО

Бездуховността ръка за ръка с безпросветността

В брой 1 на „Църковен вестник“ беше поместена статията „На Великден като в „Индиго“, насочваща вниманието към родителската отговорност за духовната ориентация на младежите. Така е. От висотата на жизнения си опит родителите биха могли да бъдат по-бдителни, да коригират посоката на духовното развитие на децата си. Дисковете и клубовете са без контрол. Но това е едно достъпно, масово разпространено занимание, не изискващо грижа и усилие от страна на родителите – така да се каже, по посока на течението и по познатата формула „Всички правят така“. И нека да сме откровени – пиша като майка. – Колко са родителите, които, подавайки левчета на децата си за скромните им развлечения, ще отворят дума за църквата като възможна алтернатива. От друга страна, колко младежи (14-19 г.) ще се задоволят с обяснението: „Ти не ходи на дискотека, защото е лошо и неприлично, а ходи в храма, там е спасително.“ Абеурно е това напътствие. По две причини. Първо, защото родителите нямат знания да обяснят убедително защо в дискотеките е лошо и неприлично, а в храма – спасително. Това те биха могли да направят само позовавайки се на Христовите заповеди, на Евангелието и християнските ценности. И второ – младежите не биха разбрали. Те също нищо не знаят за практическото християнство. И те като многото българи, които се „чувстват“ християни, разглеждат вярата в Бога само като философия система, без дори да ползират, че православие е действие – участие във всички сфери от живота на църквата: в духовната – чрез лична молитва и участие в църковните тайнства; в социалната и обществената сфера – чрез прилагането на Божиите заповеди в ежедневието.

За младежите у нас вярата е любовитно, желано, забудено с мистика и пълен неизвестност поле на лични изследвания, не всякога безобидни в последствията си. Несъмнено всеки младеж иска да бъде добър, но си в себе си стремеж към духовните ценности на християнството. Но това е

и възраст на кумири и всеотдаване. Тогава порасналите вече деца се срещат за пръв път с несправдите в света и започват да търсят идеала. А защо този идеал да не е Исус Христос! Крехка е ссихката на така наречените тийнейджъри. Зад привидно грубата фасада се крие една търсеща и чакаща душа – неразораната и незасята Христова нива. И какво правим ние, възрастните и многопрепятливите, църковните настоятели, Народното събрание, държавните институции и училищата на афиширащата себе си православна България!? Чакаме някой друг да я засе вместо Словото Божие. И след това горко оплакваме плодотвора на тази сеитба – душевни разстройства, самоубийства, наркомания, насилие.

Ето такива мисли ме владееха, връщайки се от великденското богослужение в един манастир, където бяхме станали свидетели на показателна тийнейджърска изява в духа на написаното в бр. 1 на „Църковен вестник“.

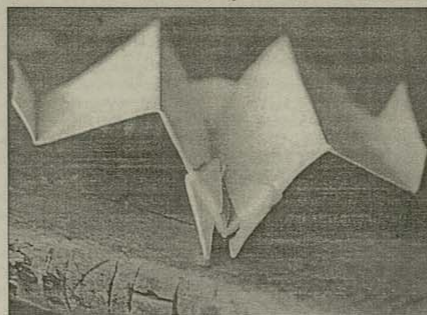
Накратко ще опиша повода за тези мисли. Още на отиване в автобуса срещнахме тълпи млади хора, възбудени, говореха високо и грубо си подвикваха, почти като на мач. С изненада видяхме, че и те отиват към манастира. Изпитах страх. Представих си скандиращите тълпи след мач, почти винаги неуправляеми. Какво би станало в Божия храм.

Манастирът бе вече обсаден от множеството – предимно младежи. Тези, които биха вече влезли в двора, държаха снопочета свещи. Към полунощ започнаха да ги палят, благоговейно пазейки ги в дланите си. Не можехме и да мислим да влезем и поставим свещите на свещниците – толкова много народ имаше. Групичките им тихо си говореха и поглеждаха към храма. Вероятно знаеха, че свещеникът ще излезе и ще възвезе „Христос воскрес“.

Чакащите можеха само да предполагат какво става в храма. Към 24 ч., когато свещеникът трябва да излезе пред вратите и да оповести Възкресението, започна нов порив на множеството към вътрешността на храма. С последни усилия, притискайки се, с отчаяна настойчивост, която граничеше с фанатизъм, хо-

рата напирала към свещниците. За молитвено настроение не може и да говорим. Фаталистичното мислене,

плод на общественото ни възпитание, е много силно в такива моменти – „ето, не успявам да стигна, оставам

Молитвеното правило на свети Пахомий Велики

Името на Господ Исус Христос е свято и благородно освещава този, който го пазит в сърцето си. Попитай си. Иенатий Богослов защо повтаря постоянно името на Исус Христос и той отговори: „Защото е написано на сърцето ми.“ И действително, това молитвено повторение на името Христос възпламенило вярата в сърцето му и той бил готов да отдаде живота си за Христа и го отдал – разкъсан от лъвовете в Колизеума в Рим през 109 г., за да живее вечно в царството небесно...

В паметниците на Орехово-Богородицкото изкуство Господ Исус Христос е изобразяван символично като агнец, добрия Пастир с агне на врата; в образ подобно на Орфей, свирещ на лира, заобиколен от множество животни. По-сетне художниците Го изобразяват в образ мля, благообразен, рстт среден, в дълъг хитон, с дълги коси и раздвоена брада. Но четката на художника, колкото и талантливо да е той, не е състояние да предаде в пълната духовния лик на Христос.

От символическите изображения на Исус Христос най-разпространено в първите векове, срещано се и в катакомбите е това във вид на риба.

Защо? – Защото името на Господ Исус Христос в началните букви в изповядване вярата в Него като Син Божий и Спасител, Второто лице на Светата Троица, се съдържа в първите поредни букви на думата „риба“ на гръцки език „ихтис“, а именно – Исус Христос, Божий Син, Спасител (Πρωτος Χριστος Θεου Υιός Σωτήρ). И така тази дума „ихтис“ по време на гоненията е била като емблема за християните – символ на вярата и принадлежността към християнството.

Оттук и фразата като молитвено изповядване на вярата: „Исус Христос, Син Божий, Спасител“ е взета в молитвено правило на отците-пещниците в пустинята, които изпълнявали правилото на св. преподобни Пахомий Велики.

А молитвено правило, което е дадено от ангел Господен на преп. Пахомий Велики започва така: Трисъятото (Святити Божие... Пресветая Троице... Отче наш... Господи, помилуй (12 пъти). Слава и нине: Приидите поклонися (3 пъти). Псалом 50: Помилуй мя, Боже... Верую (Символът на вярата) и след това сто пъти молитвата в изповядване вярата в Господ Исус Христос, съдържаща се в поредните букви на гръцката дума „ихтис“ – риба, а именно: „Господи Исусе Христе, Сине Божий, помилуй мен грешния“.

После: Достойно есть... и отпуст. Тази молитва изпълнявали учениците на св. преп. Пахомий Велики в пустинята и Бог ги прославил с дар на прозорливост и чудотворство.

† Траянополски епископ ИЛАРИОН

отвън, отхвърлен съм...“ и започва бълскането. И аз преди години не знаех, че главното на Великден започва, когато завъзвят камбаните и чуем от свещеника благовестието: „Христос воскрес!“ Но в тази нощ не го чуем. Тълпата не допуска свещеника до изхода. Малцина знаят, че храмът трябва да се опразни, вратите да се затворят и пред тях свещеникът да прочете полагащите се молитви. И чак тогава, с насална радост в сърцата да влезем и присъстваме на празничната св. Литургия.

Отвън множеството продължаваше да чака – 5, 10, 15 минути... Нищо Младежите запалваха благоговейно свещите, но единичи вдигаха ръка за кръстен знак. Подържаха ги, подържаха, не излизаше никой да оповести, и като нямаше къде да оставят свещите, коленичеха и ги забиваха на земята. Някои дори се моле на колена. Други, най-„просветените“, започнаха да обикалят храма, съветвайки се за посоката на движението, издъхоха писаните яйца и полека-лека започнаха да се разтоват.

Картината беше вълнуваща и същевременно обвиняваща. Те бяха дошли и чакаха – както братиците чакат семената, за да дадат благодатен плод! И си отиваха пусти.

Възрастна жена уплашено се помоли: „Боже, пази ни! Те са наслагали свещите като за умрял.“ Тя знае символиката на свещите и мястото на поставянето й в православния храм.

А младежите кой ще ги научи? Те бяха дошли с чистия порив на младостта, за да получат още един урок, че някой ги беше лишил от знание.

Стоях извън храма, съжалях, че не можех да чувам богослужението, и като гледах очакващите младежи, усещах, че това е момент, в който те, „Христото деца“, бяха дошли и протягаха жадно ръка за „къшей духовен кляб“, „клябът, който слеза от небото“ (Иоан б: 50). Ние, които по милостта Божия вече сме причастници на Неговата трапеза, нямаме право да ги лишаваме повече от него.

Дали тези моменти на очакване при събирането на толкова много народ не биха могли да станат онези мигове на „обръщане“,

на начелен интерес към вярата за много от дошлите? Затова не трябва да се пропийлават.

Ще използвам повода, за да споделя моето виждане за реакцията на църковните настоятели и манастирските управи в дните на големите празници. Ако могат да се задейлят предварително сили и средства да се озвучи пространството, не толкова в храма, колкото около него. Така нареченото би спалило. Очевидно храмовете са малки, за да поберат в този момент всички поклонници. Но да стоят тихо – всички могат и с ума си да участват в службата. Два процента само да са тези, които биха се подразнили от светски разговори в този момент и да кажат: „Млъкнете, искам да ЧУЯ.“ – това би била една добра сеитба. И после, при излизането от храма (както е при Великденската служба) или на проповедта свещеникът с кратко слово, подходящо за аудиторията, да разясни съдържанието на празника. Пък дори и да покани множеството на следващите богослужения, съобщавайки точно времето за отслужаването им. С това ще задоволи и подкрепи с действие възникналото в нечи души желание за приобщаване.

Връщам се към статията „На Великден като в „Индиго“. Логично е да мислим по Родството за тълпите по Великден. Има много символика в това противопоставяне. Най-простата, за случая, може да се изрази с поговорката – „Каквото посееш, това и ще пожънеш“.

В духовната област жътва не идва бързо, пък и чисти и здрави плодове трудно се отглеждат. Нека още да мъдруваме (вече 11 години) как да се казва бъдещият предмет в българското училище – Религия или Вероучение; дали да го оставим в ръцете на богословите и свещениците, или да го предоставим на учителите по хуманитарните дисциплини; дали да се задължително или свободно избираем... Нека още да мъдруваме, а децата ни ще се лутат в мрака на незнанието и объркането, подхранвано от безличия „духовен“ информационен поток, който ги залива от медите.

Румяна БОШНАКОВА

ТАЛОН ЗА АБОНАМЕНТ за „Църковен вестник“ и сп. „Духовна култура“

Посочете изданието и периода от време, за което искате да се абонарите (моля, попълвайте четливо с печатни букви):

Име..... Презиме..... Фамилия.....
 гр./с..... п. код..... общ..... обл.....
 ж.к..... ул..... №..... бл..... вх..... ап..... тел:.....

Изпращайте на адреса на издателството попълнения талон за абонамент с приложена квитанция от пощенския запис или копие на платежното нареждане. (Цените за абонамент и адресът на издателството са публикувани на 8 стр.)

ЦЪРКОВНО ИЗКУСТВО

Две фамилии църковни живописци

Предоставям някои мои бележки за две големи фамилии, произхождащи от славянската общност на мишиците. Десет имена та са забравени, но делото им, претворено в църковни стенописи и дърворезби е пред очите ни. За това нека си спомним за тях.

През 1941 г. в София излиза един твърде интересен историко-географски очерк „Книга за мишиците“

Автор е българинът Георги Трайчев, занимавал се със задълбочени краеведски проучвания за Реканската област (Дебърско, Македония).

В предговора на своята книга Георги Трайчев пише:

„В битността ми екскурзионски училищен инспектор, в Дебърската епархия, до края на турския режим бях в близък досег с мишиците (древно славянско племе), чито селища, в Реканската област, спадаха в моя учебен район. На пръв още поглед направих ми силно впечатление рязката разлика на носия, обичая, говор, жилища, поминък, изобщо битът на мишиците. Това ме заинтересува доста и си поставих за цел по-обстойно да проуча мишиците. И колкото повече пряхех своите проучвания, толкова по-интересни факти и данни се откриваха пред мен.“ Така можах да констатирам, че следните известни хора са мишици: 1) първият Охридски архиепископ Йоан, от Дебърско, който бе избран и извикан на св. Климентовия престол, от византийския император Василий Българоубиец; 2) прочутият църковен певец от XII век, св. блажен Йоан Кукузел; 3) архимандрит Анатолій, духовник-изповедник в царския императоре-

ки двор в Русия, във време на императора Николай Павлович; 4) архимандрит Иларион, игумен на Киприяновския манастир (1838 г.); 5) Нишавският митрополит Партений; 6) Даме Груев, македонският Васил Левски; 7) че прочутата художествена Галичко-Реканска школа (назовавана на Дебърско) е творчество на мишици; 8) че прочутата смилевска носия и шевица, с която се гордеем и пред всички свят, е творение на мишиците мома и невеста; 9) че покръстването на 30 помашки семейства в 1843 г. от Галичник (около 140 души) е подвиг на мишици; 10) че докато цяла Мизия, Тракия и Македония са били под духовно робство и гнет, единствено Реканският край е останал неогънат, запазвайки своята реч и писменост; и много други още исторически събития, дела и подвизи, извършвани от това малобройно, но ненадминато до ден-днешен по своите духовни дарования племе – мишиците.

Така, изучавайки мишиците, можах да събера в една книга всичко що се знае и що може да се каже за тях, доколкото за това ми позволяваха силите.“

От старо време – края на XVII век, се-домни фамилията живописци Фръчковици

от Галичник, носещи името си от четка – фърча, предавали занаята от поколение на поколение в родоначалник Негри.

През 1829 г. Макари Негрев Фръчковски е най-добрият декоратор, композитор и резбар. С братята си

Гюрчин и Траян са работили скулптурата на колоните и иконостаса в църквата „Св. Неделя“ в София, в пазарджикката „Св. Богоро-

дица“, в пловдивската „Св. Неделя“ до 1858 г.

Синовете на Макари са работили в Беласица – Разложко, в Пловдив, Карлово, Сопот, Калофер, Клинсура, Сливен, Котел, Нова Загора.

Нестор Траянов, Михаил Гюрчин, Пане и Теофил Гюрчинови са работили в Сопот, Калофер, София – „Св. Крал“, Лом и околията, Свищов – гробницата „Св. Архангел“.

Данаил Нестеров е работил в Плевен и селата Николаево, Върбица, Вълчиград, Саловец, Лом, Видин, Кула, Ново село – Видинско, Горна Оряховица и селата, Силистра, Троян.

Синовете на Христо Макриев – Елифант и Дамиян, са работили в Котел, Карнобат, Горна Оряховица, Севлиево. Малкият син на Христо Макриев – Аполотол, е работил в Горна Оряховица – 4 църкви, Лесковец, с. Драгарово, Долна Оряховица, в Елена – 2 църкви, Златарица, Бегрево, Севлиево, Ловеч, Дряново, Стара Загора, Ямбол, Враца, Кюстендил.

През 1909 г. в сдружение с Желязков и други художници изработват живописта в църквите „Св. Николай“ – София, „Св. Петка“ и „Св. Георги“ в Пловдив, Стара Загора – 2 църкви, Пазарджик, Ветрени, Ихтиман, Добрич, Орехово, Козлодуй, Зелениково, Троянския манастир и др.

Синовете на Кузман Макриев са работили в Русе, Добрич, Варна, Горна Оряховица, Черна вода, Ново село, Две могили, Тутракан и по селата на Варненско, Провадийско, Разложко и др.

Никола Янов и синът му Соломон са работили в църквата „Св. Спас“ – София, във Варна; Иван Илиев и синът му Илиев – в Трънско, Кюстендилско, Цариградско; Кръсто и Евгени Попови – във Видинско; Христо Машаков, П. Стоянов и Ал. Василев в Лясковец и селата; Теофил Кръстев Гиновски – Варненско; Дочо Кръстев и синът му Аврам – из България; Петър и Григор Пачарови, Вене и Мирчо Илиев – из България; Милети Божинов от с. Росоки и Мирчо Илиев от с. Тресонче – в Орехово, Ломско, Врачанско, Белослатинско, Видинско; Милош Григоров и Коста Яковов от Галичник – в Неврокоп; Велян Огнянов и Мих. Данков от Пазарополе – преселени в Банско, са работили резбарство. Саре и Кръсте Янкови, Неофит, Мирче и Яне Кръстеви от с. Битуша – скулптури из България.

Фамилията Филиповци

от с. Осой, Реканско, се е занимавала изключително с резбарство (копаничарство). Началото е през 1700 г. от пралядо Дичо и сина му Аврам. Тавани и иконостаси на църкви и манастири са резбовани от Филип и Васил – снове на Аврам; от синовете на Филип – Дичо, Иван, Йосиф, Тане, Нестор; от синовете на Васил – Стефан и Аврам.

Филип – син на Иван Филипов, заедно с баща си и чичовците си са извършили всички резбарски работи в църквата „Св. Димитър“ – Стара Загора, „Св. Иоан Претеча“ – Карнобат, „Св. Георги“ – Ямбол.

Петър Филипов – син на Йосиф Филипов, Евгени – син на Тане, Коста – син на Филип Иванов, продължава да работят в България:

– в Пловдивска епархия – мегоха на Зографския манастир (Св. Гора) и църквите в Карлово, Копривщица, Брашово, с. Чантърлий и с. Лахово, Пазарджикско, Кърджали и други; – във Варненска епархия – катедралата „Св. Богородица“ – Варна, църквата в Балчик, в Каварна, Шабла, църква в Евксиноград;

– във Врачанска епархия – Козлодуй, Тлачени, Елисейна, Сухаче, Крушовица, Горни Дъбник, с. Гривица – мавзолея, гара Червен бряг;

– в Ловчанска епархия – резбата на църквата в Ботевград, Угърчин, Микре, манастира „Зелениковици“ – Троянско;

– във Видинска епархия – катедралата в гр. Видин – цялата резбарска работа на храма „Св. Димитър“, църквата при Митрополития – Видин, Голямата църква в Лом, Василовци, Росово,

Резбари от фамилията Филиповци от с. Осой

Мегоха на Зографския манастир Св. Гора, Неговановци, Рахитница, Клисурския манастир, Мелковец, с. Грумшин, с. Люта; – в Сливенска епархия – изцяло резбарството в църквите в Ямбол и Карнобат;

– в Софийска епархия – цялата декоративна резбарска работа в салоните и параклиса на Синодалната палата, иконостаса на църквата при Семинарията, църквата „Св. София“, „Св. Георги“, „Св. Петка“, „Св. Параскева стара“, църквата на В. Н. В. Училище, „Св. Петър и Павел“, „Св. Възнесение“, църквата в Гробищата, параклиса в затвора „Св. Спас“ – трите олтара, параклиса в Двореца, част от резбарските работи в църквата на с. Бояна, Горна баня, Пролещи, Кремиковския манастир, Костинброд, Градец, Коструктовци, Росоман, Обеля, Славовци, Курмарица (Кубрат), Мърчаево, Мошино, Челопечене, Ботунче, манастира „Св. Архангел“ – Бухово, част от резбарството на църквата в Драгалевци, Голец, „Св. Мина“ – Кюстендил, с. Чурек, Бухово, Бусеманица, Горна Млина, Караполици, Драгошец, Балша, Иваняне, Пожарево, Гара Косте-

нец – баня, с. Кавалмък (Пчелин), с. Доспей, Дупница – катедралата „Св. Георги“, манастира в с. Русеново, с. Хърсово (Горнодъжумайско), с. Кържово, Добриново, голямата църква в Цариград, с. Лукавица и др.

Авторът Георги Трайчев заключава: „Ето това е дългата редица на лица и имена, едни от други по-достойни, всички възпитаници на Дебърско – Галичко – Реканската художествена школа, които правят чест не само на Македония, но и на целокупното българско племе, запечатвайки в своята „фърча“ „дъсто“ живописата и резбарските изделия по целия Балкански полуостров... Това високохудожествено изкуство е робжа само, и то изключително на българските „мишици“ от Реканска област, селата, които административно образуват Реканска околия с център Галичник и се числят към Дебърския окръг. Галичник е център на Дебърската школа.“

Мисля, че е от полза да се документират тези достоверни сведения за творци и творения в нашите български селища. Нека повече хора да знаят за тях.

Инж. Благовеста СТАМЕНОВА

Венец на Макария Фръчковски в Пазарджик

ПРОДЪЛЖАВА АБОНИРАНЕТО ЗА 2002 г. „Църковен вестник“

1 година	19,20 лв.	1 година	16,80 лв.
6 месеца	9,60 лв.	6 месеца	8,40 лв.
3 месеца	4,80 лв.	3 месеца	4,20 лв.
1 месец	1,60 лв.	1 месец	1,40 лв.
Цена на 1 брой	0,50 лв.	Цена на 1 брой	0,90 лв.

АДРЕС НА РЕДАКЦИЯТА

СВ. СИНОД, София – 1000
ул. „Оборище“ №4
тел. 987-56-11
тел./факс 980-30-16

Главен редактор
АНГЕЛ ВЕЛИЧКОВ

Ръкописи не се връщат.

Зов за помощ

Братя и сестри в Христа!

Обръщаме се към вас с молба по Божията милост да помогнем заедно на едно дете от нашата енория да живее.

ТЕОДОРА се нуждае от спешна чернодробна трансплантация. Операцията и може да се извърши единствено в чужбина и за целта са необходими 180 000 DM.

Освен на засилено молитвено застъпничество за Теди, ви молим и за вашата финансова помощ.

Дарения се събират в следните софийски храмове: храм „Покров Богородичен“, храм „Св. Климент Охридски“ – жк „Люлин“, храм „Св. Мина“ – кв. „Модерно предградие“, храм „Св. Дух“ – кв. „Надежда“, храм „Рождество Богородично“ – кв. „Красна Поляна“, храм „Св. Иван Рилски“ – Софийска духовна семинария.

Свещеникопол Николай ТАНЕВ,
енорици от храм „Покров Богородичен“

За контакт:

Енорийски център „Покров Богородичен“,
тел.: 987-16-55 – Фондация „Покров Богородичен“

Банкови сметки: Булбанк АД, Б.код 62196214, BGL: 9014321403, USD: 9114321407,
DEM: 9214321400.

Банкова сметка на Синодално издателство на БЩ
ТБ Вяхим, клон Европа – София, ул. „Св. Неделя“ № 19
банков код: 660 96 608; сметка: 1018147018

Судите да се изпращат с пощенски запис или по банкова сметка, в които да се изписва точният адрес и пощенският код на получателя!

Напомняме, че „Църковен вестник“ съдържа свещени текстове и изображения и не бива да се използва за битови нужди.